

Наша Нива

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА З РЫСУНКАМИ

ВЫХОДИЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ рускими и польскими литэрамі.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі:

Вильня, Большая Погулянка д. № 17. кв. 20.

Падписка прымаецца і прадаюцца атдзельныя нумэры газэты: 1) У Кант. „Нашай Нивы“—Бальшая Погулянка дом № 17 кв. 20. 2) У Книгарні „Знание“ — Георгиеўскі праспэкт дом № 14. 3) У Книгарні Литоўскай М. Пясэцкай — Шлапэ-лис, Доминіканская вуліца дом № 13.

Цэна з перасылкаю і дастаўкаю да хаты: на 1 год—3 руб., на 6 месяцаў—1 руб. 50 кап., на 3 мес.—75 кап., на 1 мес.—25 кап. Без дастаўкі і перасылкі: на 1 год—2 р. 40 к., на 6 мес.—1 р., 20 к. на 3 мес.—60 кап., на 1 мес.—20 к. За граніцаю: на 1 год—4 руб., на 6 мес.—2 руб., на 3 мес.—1 руб. Перэмена адрэсу—20 кап.

Аб'яўленьня прымаюцца на паследняй старонцы па 20 кап. за лінейку малымі літэрамі. Рукопісы і корэспондэнцыі, прысланыя у рэдакцыю, мусяць быць чытэльна напісаны з праудзівую фамільею і адрэсам таго, хто яе прысылае. Можна такжэ падпісаць прозьвішчэ разам з фамільею, калі незахоцэце, каб была надрукавана ваша праудзівая фамілія. Адрэс і фамілія толькі для ведама рэдакцыі.

Усе агенты павінны зрабіць канешне расчот перэд Новым годом за проданыя нумэры „Нашай Нивы“, і грошы, не чэкаючы новага нумэра, прыслаць у кантору „Нашай Нивы“. Дзеля таго, што Рэдакцыя хочэ пабольшыць нумэры „Нашай Нивы“, чародны нумэр выйдзе пасля Новаго Году. Прыпамінаем падпішчыкам, што пара прысылаць грошы за „Нашу Ниву“ на 1907 год.

Па мястэчках, гарадох, і вёсках шукаем агентоў.

Рэдакцыя.

Вильня 22 снежня (дэкабра).

Пасля Новаго Году назначэны выбары на валасных сходах выбаршчыкоў у Гасударственую Думу. Яны потым саберуцца у вуезд, выбяруць там спамяж сябе колькі чалавекоў, а тыя ужо паедуць у губэрнію і там разам з выбаршчыкамі ад мужыкоў з усіх уездаў выбяруць аднаго дэпутата з мужыкоў ўжо проста ў Думу. Выбраўшы свайго дэпутата, выбаршчыкі ад мужыкоў злучацца з выбаршчыкамі ад памешчыкоў і ад гарадоў і тагды разам выбяруць ўсіх других дэпутатоў ад губэрніі ў Думу.

У губэрні выбаршчыкі ад мужыкоў калі згаворацца з гарацкімі і зрабляць з імі саюз, то перамогуць памешчыкоў і напшлюць такіх дэпутатоў, што будуць

цягнуць за ўсіх працуючых. Гэтак было летось у Гродне і Коўне, як выбірали ў першую Думу. Там мужыкі дружна трымаліся з гарацкімі выбаршчыкамі і пусцілі ў Думу толькі сваіх кандыдатаў. А, напрыклад, у Мінску мужыкоў сабравалі на архірэйскі двор і розныя чорнасоценцы так задурывалі ім голавы, што яны, як стада бараноў, выбірали без толку: не згаварыліся ня толькі з гарацкімі выбаршчыкамі, а нават і меж сабою. Выбравалі ад мужыкоў Сцепана Готоўчыца, каторы адразу перайшоў на сторуану мужыцкіх „апеканоў“. У Вільні было тое самае, што аж стыдна было за ўсю Віленшчыну.

Вось дзеля таго і трэба на валасных сходах выбіраць людзей смелых, разумных, каторыя цярпели за праўду і не пабаяцца

ничога. Тут трэба выбіраць як на вайну, каб не пабаяліся на вялікіх сабранных у вуездзі, у губэрні і ў самой Думе. А глаўнае, каб былі разборныя, разумныя і цвёрда стаялі за народ.

Трэба помніць, што іх пасылаюць на вялікую, святую справу дабівацца ў Думе зямлі, лепшых парадкоў і праўдзівай свабоды.

Зямельная справа у Беларусі.

(Прадаўжэнне).

Да ўсяго, што мы ўжо сказалі, і нашы дворныя гаспадаркі — старасвецкія, ўзіраюцца не на тое, каб мець найбольшы зыску, а на тое, абы найменш расходу: ведама — ні галавы, ні грашэй. За тоеж і работніка ім сусім мало патрэба. А як найлепшыя сілы з розумом і грашмі уцякаюць ад нас, то і ў гаспадарцы ўсяго краю нима ніякого парадку. За тым то нима у нас нават такіх фабрык, што, здаецца, маглі бы аж надта быць.

Возьмем хаця бы такія фабрыкі, што гоняць з дроў спирт, оцэт, смалу. Паглядзеўшы кругом, сягоння, як вокам змерыць, ўсё лес ды лес, а як у нас разумнай лесной гаспадаркі нима ў лесі, то за год могуць зглуміць лес так, што, пабудаваўшы фабрыку, астанешся без дроў. А як нима фабрык, то і зноў некуды дзецца работніку — за тоеж і уцякаюць ад нас хлопцы і дзеўчата ў далёкія места, у Амэрыку, ў Сьбір, і зноў з нашае старонкі прападаюць найлепшыя, найбайчэйшыя людзі, бо ведама — дурэнь с хаты нікуды не пойдзе.

У Беларусі не было і той маленькай прычэпки для тутэйшых сіл, як земства ў Расеі, як агульная воласць у Польшчы. (У Польшчы да воласці належаць ўсе: і мужыкі, і паны, і мешчане). За тоеж у нас не было для тутэйшых людзей ніякой школы дэмакратычнага жыцця і ніякой ахвоты ані можнасці пазнаць агульныя справы сваёй аколіцы.

Школ для простага народу з даўных пор так як і не было, навука не магла трапіць да народу, бо давалі яе ў чужой, мало панятнай мові. Дзевятнацаты век і расейскае панаванне не прынеслі нічога добрага беларусам: тоеж гнібенне і паневярка роднае мовы, такіміж замкамі зачынены

ад свету вочы цёмнага народу. Дарма стараліся лепшыя людзі таго часу — Чэчот, Дунін-Марцінкевіч: заместа награды цярпелі яны здзек і смех люцкі. — І ноч, цёмная ноч панавала ў Беларусі.

Трэбаж, найлепей зразумеў патрэбу беларускай мовы, каб трапіць да народу, Муравьёў — той самы, што ў 63 гаду кроўю залиў наш край. Ён забараніў ўсім друкаваць па нашаму, за тоеж сам друкаваў па беларуску чорнасоценныя, як іх цяпер называюць, кніжкі. Гэтак, думаў Муравьёў, найлягчэй задурюць галаву цёмным мужыком.

Пачынаючы ад Муравьёва, пасля паўстання 1863 году, абрусіцельная палітыка затрымала ўсякае развіццё Беларусі. У Беларусі не было свабоды пісаць і друкаваць па свому, не можна было ужываць роднай мовы ў школы, хаця бы столькі, колькі было дазволена іншым народам — прымерам палякам у Польшчы; а зноў не было ў Беларусі такога гнезда свабоднае навуки і свету, якія мелі Литва (Пруская часць яе, што пад немцам), ці Украіна (Галічына — у Аўстрыі). Дый калі мы прыгледзімся да тых школ, што у нас былі, то убачым ў іх больш не навуки, а палітыкі і дурэння галавы ўсякім непатрэбным смеццём. Ночка, цёмная ночка панавала ў Беларусі, і пад яе чорным скрыдлам ешчэ больш галеў забіты беларускі вёскowy народ.

Калі сабраць у адно ўсё, што мы сказалі, то убачым, што малоземельныя і безземельныя беларус закованы ў дубэльтовыя пугы: эканамічныя і палітычныя пугы — гэта тыя варункі жыцця, што залежаць ад багацтва ці беднасці (эканомія — навука а краёвай гаспадарцы, аб тым, скуль бярэцца ўсялякае дабро, скуль пай-

шла беднасць и багацтва). Палитычныя пугты—залежныя ад парадкоў у краю, ад таго, якое ў ім правіцельства і што яно робіць.

Вось і пагаворым мы аб тым, як асва. бадзіцца з гэтых путаў і што для гэтага зрабіць цяпер, у найбліжшым часі.

Перш - наперш трэба дабіцца таго, каб малоземельны і безземельны вёскы народ, што працуе на зямлі, меў свабодны доступ да зямлі. Як гэта зрабіць, каб народу прышлася зямля як найлягчэй,— пагаворым пазней. Цяпер толькі скажэм, што гэта ёсць заданне нашых выбарных у Думе.

Але гэта не ўсё. Як мы бачым, то дрэнна жывецца ня толькі малоземельным і безземельным, але і тым, хто мае зямлі досі. Якія прычыны гэтаго—мы ўжо казалі. Вось і трэба гэтыя прычыны звесці сусім са свету, і зрабіць гэта так само павінны нашы выбарныя дэпутаты. Павінны яны:

1) скасаваць ўсе тыя законы, каторыя недазвалялі і недазваляюць свабодна купляць і прадаваць зямлю.

2) скасаваць шахаўніцу, шнуры, і пабіць зямлю на такія гаспадаркі, каб у кожнаго гаспадара зямля была у адным кавалку (значыць устроіць фольварковую або хуторную гаспадарку); скасаваць сэрвітуты без крыўды для працуючых; зрабіць крэдыт (пазычкі) за малыя процэнты для палепшэння гаспадаркі; дабіцца для ўсяго гэтаго помочы ад гасударства грашмі і ўсім, што трэба;

3) дабіцца таго, каб да воласці належалі ўсе людзі, што ў ёй жывуць.

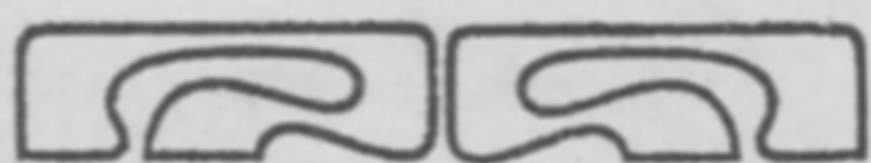
без розніцы, чы то паны, чы мужыкі, чы хто други; дабіцца як найбольшаго самоупраўлення для валасцей, так сама уездоў (паветоў), губэрний; дабіцца, каб увесь наш край меў ешчэ і сваё асобнае самоупраўленне, каб нашы выбарныя дэпутаты асобна ад дэпутатоў других краёў пастанаўлялі аб нашых справах тутак, на месцы, на вачах свайго народу, ў нашым сэймі, бо гэты край жыве іначэй як другіе, ды і народу лягчэй будзе даглядаць сваіх выбарных. Каб ўсіх выборных людзей выбіралі агульным, роўным, тайным і простым падаваннем голасу;

4) перамениць спосаб раскладвання і збірання падаткоў: устанавіць адзін растучы падаток ад даходоў; скасаваць косвенныя падаткі хаця бы толькі тыя, што наложэны на канешне патрэбныя да жыцця рэчы — цукер, гарбату, газу, жалеза, сернічкі і іншыя;

5) дабіцца агульнаго, канешнаго для ўсіх народнаго абучэння без платы с тым, каб кожны народ меў права і можнасць, калі захочэ, учыцца у сваёй роднай мові.

Чы новая Дума здалее дабіцца ўсяго гэтаго, — ня ведаем. Але дабіцца гэтаго могуць і павінны нашы дэпутаты, калі хочуць шчыра даць можнасць ўсяму нашаму краю хоць крыху скинуць з сябе беду і вековую цемноту. Зямельная справа у нас — справа ня толькі мужыкоў, але ўсяго народу, усяго краю.

Войцех.

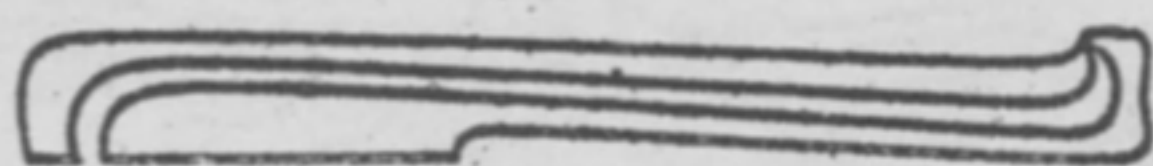

ДА НАШЭЙ НИВЫ.

Мілая нам нива,
Будзь ты урадліва!
Урадзі нам хлеба
І што болей трэба;
 Урадзі нам жыта
 Без горкай мякіны,
 Урадзі пшаницы,
 Выкі, канюшыны.
Урадзі нам лёну
На бялизну чысту

І траву зялёну,
Бульбу караністу;
 Не радзі мятліцы,
 Званцу і асоту,
 На плоднай зямліцы
 Не дапушчай псоту.
Хай твае загоны
Не задзірванюць,
А гойныя плёны
Для сеўца прысьпеюць.

П. Б. К.

Беларуская народная школа.

* 2 *

Беларуская мова у казенной школы.

— Чаму вы, беларусы, так скоро адрэкаецеся ат свайго народу?

Пытаў у мяне калісь-то мой стары вучыцель. Я не ведаў, што сказаць на гэта. Толькі я стаў думаць, — і праўда, мы цураемся свайго роднаго народу.

Кажу „цяпер“, бо цяпер, як беларусам дали право гаварыць і пісаць на сваёй мові і як паявілося першае беларускае пісанае слова, багата знайшлося праціўнікоў беларускай мовы. Адны кажуць: „На што беларуская мова? На што падымаць яе з магілы?“

Другіе гавораць, што мова беларуская брыдкая мова.... І многа чаго гавораць праціўнікі беларускай мовы. Аткуль жэ гэтакія напады на беларускую мову? Што іх парадзіло? Чаму беларуская мова „мёртвая“ мова? Чаму рэжэ яна вушы нават тамуж самому беларусу, каторы выйшоў с простаго народу, інтэлігенту — беларусу? Каб атказаць на ўсё гэта трэба быць знаёмым з гісторыяю нашаго краю, з характэром унутрэной расейскай казённай палітыкі. Аб гэтым гаварыць пакуль што не пазваляе многа прычын. Скажу толькі, як выковываецца беларус — інтэлігент, каторы потым цураецца свайго ўсяго роднаго.

Маленькі хлопчык — беларус вучыцца ў школы. Цэлых пяць альбо і шэсць год ходзіць ён ў школку. Чы чуе жэ ён сваё роднае слова? Не. Ён чуе адну толькі насмешку, над сваёю моваю; а забудзецца часта, вырвецца у яго сваё роднае слова, тое слова, каторым прывык ён ад пелёнак гаварыць з таткам і маткаю, — вучыцель, а за ім і ўсе вучні падымаюць яго на сьмех. А другі вучыцель ешчэ перэдражніць, перэкрывіць яго. Бедны хлопчык спачатку нават не ведае, што ён злага зрабіў, што і крываць яго, і смеюцца з яго. І толькі потым ён, як пасмеюцца з яго разоў дзесяць, расшалопае прычыну сьмеху. Той, хто вучыў і гадаваў беларускіх дзяцей гэтак, то павінен зразумець, што сьмех ву-

чыцеля ў такіх прыпадках падтрымаюць толькі старшыя вучні, тагды, як маленькіе не бачаць у гэтым нічога сьмешнаго і маўчаць. Чаму? А таму, што старшыя самі прайшлі гэту дарожку. Такім спосабам засеваецца ненавісьць у душу будучаго інтэлігента — беларуса к роднай мові, звычай, парадкам. З народнай школы беларус ідзе далей. Скажэм, паступіў у сэмінарыю. А там усё прынароўлена дзеля таго, каб ня толькі забіць у канец у беларуса усё тое беларускае, што ешчэ асталася у душы яго, каб з яго зрабіць пакорную авечку, забіць мазгі, адным словам, выпусьціць у свет балванчыка. І пасля сэминарскай адукацыі беларус часам скажэ неўмысля гдзе небудзь у кумпаніі беларускае слова — яму ужо брыдка. Твар з сорама чырвонее да самых вушэй.

Не, галубочки! не беларуская мова рэжэ вам вушы, скрабе душу, а рэжуць вам вушы і скарбуць вашу душу тые далёкіе ўспомінаныя сьмеху над вамі, каторым сустрачалі вашэ слова ў школы. Ва ўсе часы вашаго вучэння выстаўлялі на сьмех беларускую мову, тапталі у балота усё вашэ роднае. Не сваімі вачамі глядзіце вы на беларуса, не сваімі вушамі прыслухіваецеся вы да яго мовы.

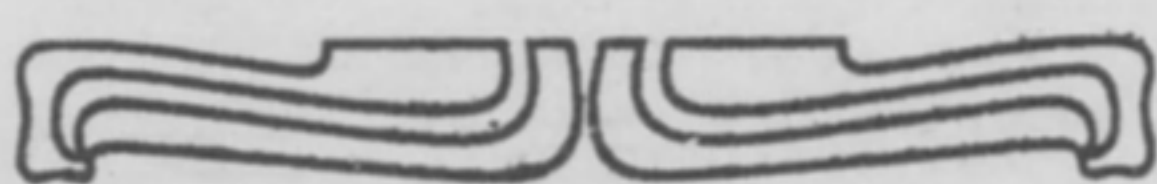
От чаму беларуская мова здаецца вам нехарошаю. Што раз памёрла, тое больш не жыве. А што жыве, тое не памёрла. Не называйцеж беларускай мовы „мёртваю моваю“.

Як беларуса ні гнали, як яго ні душылі, як ні тапталі яго у балота, усёж такі ён захаваў сваю мову. І вы адбіраеце право у беларуса чытаць кніжку і газэту на роднай мові. І гэтае право адбіраюць тые, хто бытцам стаіць за свабоду народу!

Эх, браткі! вы едзеце на двух вазах, а спеваеце адну песню. Корміце адну карову, а доіце дзьве. Ставіце свечку Богу і моліцеся чорту.

Не стае ешчэ толькі таго, каб паехалі вы у Вільню і сталі там на калені прэд адным памятніком.

Дзядзька Карусь.

КВИТКИ.

Быў вечар. С поля шли парабки и дзеўчаты па квитки да двору. На астатку шоў Базыль. Нагаравўся цэлы дзень, так цяпер не вельми спяшыць. Паспее ўзяць квиток! Квиткоў гэтых Базыль багата мае, бо пан заўсягды плоціць ими. Каб гэта хоць разок у нядзелю плаціли грашыма. Да не! пан кажэ: „грошы ня маю“ дый плаціць раз у месяц або у 2 месяцы. Да мусіць праўду гаворыць, што нима. Аткуль яму ўзяць на ўсё? Тож як были имянины, ды наехала сотня паноў — так музыка играла, дый агні розныя, чырвоныя, зелёныя и жоўтыя палили, ды звёзды у неба пускали. Божэ мило, чаго там не было. А як сели есци, дик гарэлки са сто бутэлек стаяло. И у папа па хрэзьбинах стольки ня было! Да модные некие бутэльки, стрэляюць, а пасля гарэлка кипіць. Вельми пекные были имянины! Або и у гаспадарку багата грошы идзець: 12 каней стаіць на стайни, а паны тольки чатырмя коньми ездзяць! А тые стаяць ды жруць! Так раз фурман абкармій их аўсом, ды 4 штуки, пакуль дохтар прыехаў,

здохла. Пан прагнаў фурмана, пани плакала, як па родных дзетках, а цераз тры дни пан 3 тысячы за кони аддаў канюхам.

Ну, дик аткуль тут грошы будуць. Узяў Базыль квиток, дый з двору пашоў не да хаты, а на сяло.

Цяпер вельми спяшыў.

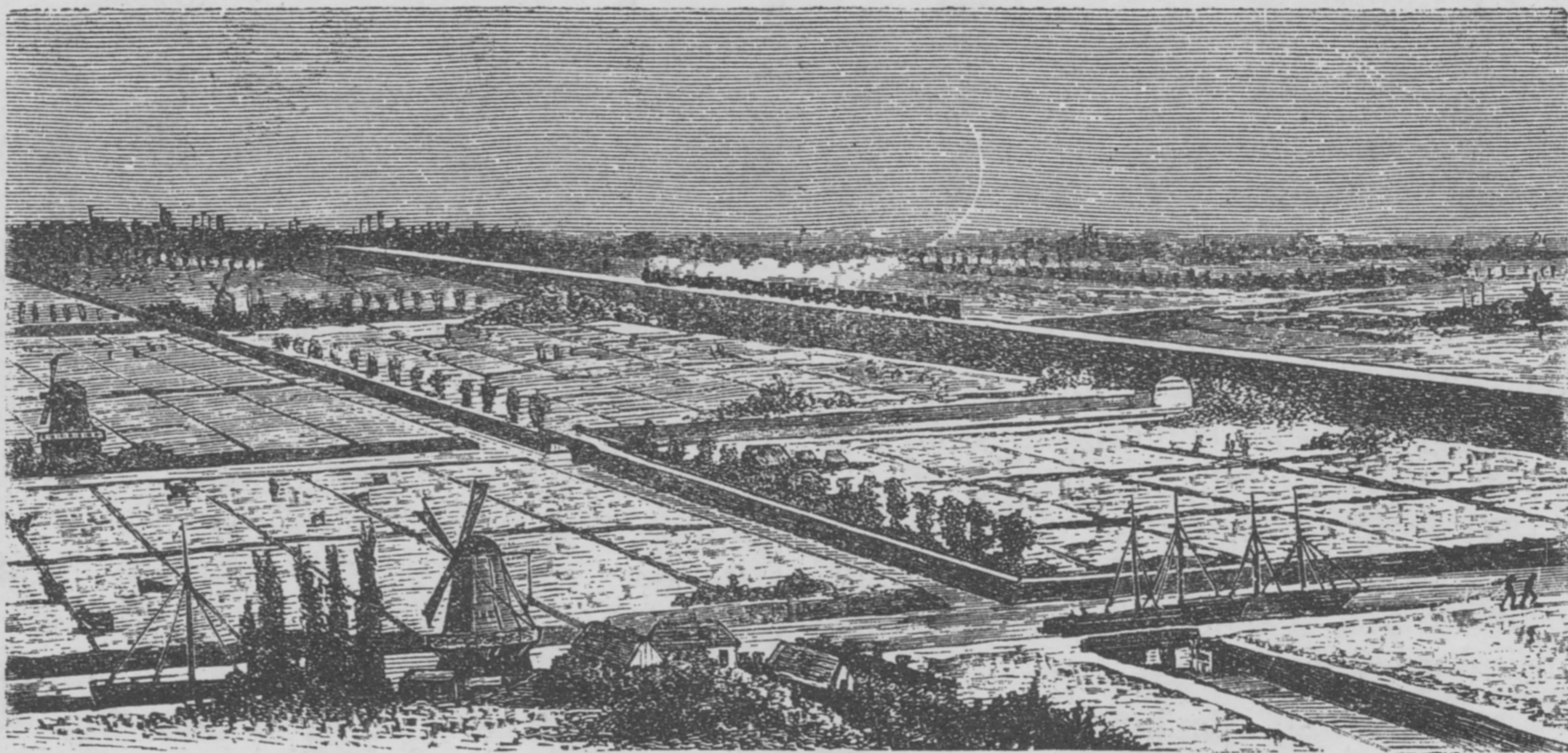
Трэба прадаць квитки крамнику, каб жонка ня бачыла. Ей скажэ Базыль, што пан грашыма заплаціў.

А тож яна бедная надто плачэ дый галосіць, як даведаецца, што Базыль квитки прадаў. Бо крамник дае за цэлы квиток ня ўсе грошы. Прадаў Базыль 3 квитки па сорок капеек за 6 злотых. Гэтый бо крамник вельми добра дае. Прыйшоў да хаты, аддаў жонцэ грошы, павячэраў, ды и лёг як калода на тапчане.

— А заутра?

Заутра сонечка ўстане, а Базыль пойдзе на дворскае поле и дадуць яму за працу — квиток.

Ластоука з над Птычы.

Сельские паля у Галандии на берэзи мора.

У Галандии мужыки надта добра жывуць. Багаты мужык личыцца тагды кали мае дзьве с палавиною дзесяцины зямли. Бо там парадки у гасударстве надто добрыя и усе мужыки учоныя. Кожны кавалачэк зямли дарма не прападаець. Низки берэг мора увесь адваеваў цяпяливы и працавиты галандзец. Парабили гаци, каменные грэбли, такие што мора ня здужае залиць палетки. Каб было суха, пакапаны малыя и вяликие каналы, па каторым плаваюць параходы и лодки. Паля там лепш родзяць, як нашы агароды.

Як правиць сенажаць.

— ∞ —

(Кончатак).

Кали вада с сенажаци спущэна и сенажаць пабаранована, можна на гэтым скончыць, а можна ешчэ паправиць.

Сенажаць, так як і поле, можна і трэба гнаіць.

Па нашых гасподарох гнаю і на поле не стае, а за границай — там скрось убачыш, як сенажаци на зимку гноем прытрусцяць, снег і дождж яго прапалошчэ, а на вясну пазгрэбаюць салому. А у нас трэба сабе радзіць так, каб поля ня скрыўдзіць.

Ништо так борздо не паправиць закісшае сенажаци, як вапна. Вапна ня толькі скоро зглуміць квас, ды ешчэ зямлю перагрызе так, што карэні з яе больш жыўнасці цягнуць могуць.

Гдзе ў суседзтві паляць вапну, там можна тання купіць вапенную драбязу с пачы. Вапну гасіць трэба так, каб яна толькі рассыпалася ў муку; для гэтаго трэба яе абліць вадою, выліўшы на асміну вапны вядроў два вады. А то можна вапну ўлажыць ў кошык і затапіць ў ваду на адно „Ойчэ наш“. Тагды выняць, — яна загрэецца і рассыпецца на муку.

Рабіць гэта трэба ў восень і ўраз жэ вапну рассыпаць шуфлею па сенажаци і забаранаваць. Вапны даюць скупа — асмінаў пятнацаць, багата — двацаць на дзесяціну; на морг — адзінацаць — чатырнацаць.

Ешчэ йосць адзін гной на сенажаць — попел. Цяпер зімка, ў пачы паліць шмат будзеце. Не марнуйце, гаспадыні, попелу. Пастаўце гдзе пад стрэхю, каб дождж не заливаў, кадушку, скрыню якую і ссыпуйце туды попел. На весну рассыпеце попел на сенажаци, а трава, асобліве дзяцелина, вычка, вельмі паправицца.

Попелу пудоў хоць трыцаць на морг — сорака пяць на дзесяціну ня шкодзіць. Пасеяўшы — добра прыбаранаваць; сеяць попел на весну, бо кали пасееце на восень, то снег, дождж шмат змые.

Апроч попелу, можна знайсці ешчэ дармовы гной. На кожным блізка падворку пры хаци бывае сметнік. Чаго там нима: што толькі не патрэбна — на сметнік.

Пры сметніку і дрывотня: кучы дробных трэсак, пилавіння лежаць і гніюць.

І сметнік, і трэски, і пилавінне можна згнаіць і правиць імі сенажаць.

Для гэтаго гаспадар павінен знайсці месца сухое, каб у ўсякім часі ўехаць можна было, і валиць туды: сметнік, трэски, пырэй, зелле ат палаця, бульбавене. Ўсё, што йосць нягоднаго — на гэту кучу. Кот здохне — яго туды, сабака — і йой там магіла.

Гэтакая куча называецца компост.

Гадоў праз два яна прагне, тады ў зімку яе можна вывесці на сенажаць, а як снег зыдзе, рассыпаць на сенажаци.

Яшчэ лепей перэгние гэтакая куча, калі яе праз год перэкапаць ўсю, тады вецер яе перэйме, ды і перэмешаецца ўсё.

С чым, як с чым а с компостом варта зрабіць прахтыку: на компосці сенажаць, як не тая расце, густая, высокая.

Компосту на дзесяціну ня шкодзіць даць вазоў с сорака. а калі менш дасціо — так сама знак будзе.

Гэта ўсё мы гаварылі, як паправиць сенажаць, каб трава лепшая і большая расла, а цяпер пагаворым яшчэ аб адным.

Каб меці больш сена, трэба або паправиць траву, або меці больш сенажаци. Хто не хацеўбы мець больш сенажаци, як цяпер мае; ўсякі хочэ. А во што я вам скажу: блізка ўсякі можэ прыкупіць сенажаци, і ведаеце у каго — не ведаеце? Сам у сябе.

Але, праўда, сам у сябе.

Рэдка дзе убачыш сенажаць, каб на йой не было кустоў, каменя і купін.

Дзе куст — там травы не ўкосіш — дзе камень — так сама, на купіні толькі чомбэр расце. Кусты яшчэ другую шкоду сенажаци робяць: за кустом з аднаго боку цень, сонцэ не бывае, там і трава горшая, і сенажаць мшэе.

Так, калі хочэце, гаспадары, больш сенажаци мець — выкарчуйце кусты, камени ў восень на верх падаставайце, зімой павывозце ці пад будынак, ці плот з іх злажыце, ці на шасу прадайце.

Ямы, дзе былі камени, купінамі пазавалівайце. Гэтакім парадком самі у сябе сенажаци прыкупіце. Ўсыны на заваленых ямах, ці зрэзаных купінах, каб не пуставаці, трэба засеяць. Можна канюшы-

най с тымафейкай, а то трухою ад добраго едкаго сена. Ё сенной трусе — найбольш зерняты травы; кали труха з добраго сена, то и вырасце з яе добрая трава.

Кали рады маеі паслухаеце, то будзе у вас сенажаць ураджайная, роўная, сенаваць яе лёгка будзе.

А будзе больш сена — больш и гнаю, и поля больш пагноіце.

Так прабуйце, гаспадары, не пашкадуйце працы.

Вацюк Тройца.

3 Беларусь и Литвы.

(ад нашых корэспандэнтаў).

Па Віленскай губ. выбары ат валасных сходаў у Гасударственную думу назначаны на 12 января. У Вітэпскай губэрні — на 14 января (стычня).

Вилейка (горад). У нашым павеці выбарных у першую Думу выбіралі не ат кожных взесяці двароў, а ат дзесяці цэлых участкаў зямлі. Цяпер па валасцях мужыкі хочуць прасіць, каб выбарных дазвалялі ім выбіраць ат кожных дзесяці двароў, якіе ёсць цяперака. Гэтак выбіралі ў першую Думу ў суседнім Барысаўскім павеці, а пасля тые выбарныя займаліся ўсеми валаснымі дзелямі, и пайшло у іх усё неяк гладзей. Выбарных прыбыло у іх чуць не ў тры часці.

3 Минску пишуць, што фабрыканты и заводчыкі зрабілі „таргопромышленны саюз“, каб лепш прыціснуць работнікоў. Фабрыканты сталі цяпер смялейшыя.

У бровары Гатоўскаго фабрыкант выгнаў работніка ни з таго, ни з сего. Кажуць за тое, што ён быў смялейшы ад других и не дапускаў каб на работніках конно ездзілі. Апрыч таго паліцыя работніка гэтаго арыштавала без прычыны. Фабрыкант паставіў на месца яго 2 других работнікоў. Их знялі з работы и запрацілі работаць. Адзін з іх, дзерэвенскі чалавек, паслухаў и кинуў работу саўсім, а у другого совесці было менш, той вярнуўся. Работнікі гамоняць, што их так аднаго па другим фабрыкант згоне, астануцца толькі самыя цихіе, што слова проціў уціску фабрыканта не скажуць. А ўсё гэта дзеля таго, што нима крэпкаго саюзу у работнікоў. Нехай жэ будзе!

У **Минску** было сабранне працуючых с прадстаўіцелямі ат партій. Араторы гаварылі аб зямле и свабодзе и аб тым, што трэба трымацца разам з мужыкамі.

Минск. У Варшаве ёсць універсітэт, каторы закрыты ўжо други год. Студэнты тамака ўсе палякі, а прафэсары рускіе, але ня тые рускіе, што дабіваюцца у Расеі сва-

боды для свайго народу и каторых шануець увесь свет и уся Польшча хваляць. Не, гэтыя рускіе прафэсары называюцца „абрусіцелямі“. Яны стараюцца перэкруціць палякоў на рускіх. Яны не разумеюць, што паляк ніхай будзе паляком, рускі найлепш ніхай застаецца рускім. Глаўнае, каб адзін народ шанаваў други и жылі ўсе у згодзе. Праўдзівыя рускіе стыдаюцца гэтакіх абрусіцеляў. Польскіе студэнты не хацелі учыцца у такім „абрусіцельным“ універсітэце. Прафэсары засталіся без вучэнікоў, и ездзяць гэтыя прафэсары па гарадох, угаварываючы каб адкрыць абы гдзе універсітэт и каб их узяць зноў за прафэсароў. Минск хочэ залажыць універсітэт, Вільня сабе хочэ, Смаленск сабе, Саратоў сабе. Па нашаму с такімі прафэсарамі лепш яго и не аткрываць. Мы стаім за тое, каб устроіць у нас Універсітэт у Вільні, глаўным горадзе усяго нашаго краю, без гэтых варшаўскіх прафэсароў.

У Вільне Універсітэт даўней быў, але цар Мікалай Першы закрыў яго ў 1832 гаду.

Нехай у гэтым універсітэце будуць учыць на усіх мовах, якіе у нашым краю ёсць: па расейску и па польску, па беларуску, па літоўску и жыдоўску, як хто захочэ. Тагды и навука пойдзе добра и ня будзе сваркі и прымусу.

„Свой ў свайго баранчыка украу“. У адным мястэчку недалёка ат ст. **Замірья** М.-Б. ж.-д. живе уратнік и чалавек 15 паліцэйскіх стражнікоў. У уратніка быў чорненькі баранчык. Баранчык гэты стаяў разам с канём уратніка. У адну ноч, чы у адзін вечар, гэтаго добра ня ведаю, залезлі зладзеі у хлявушок и зачалі стукаць. Пачуў гэта чалавек, што жыў с уратнікамі, и сказаў яму аб гэтым.

Уратнік с чалавекам паціху выйшаў, дый падышоў пад хлём. Схаваўшыся за вушак, уратнік згледзіў, што паліцэйскіе стражнікі арыштавалі яго баранчыка и павялі чы паняслі с сабой. Стражнікі уратніка ня бачылі, а уратнік пазіркам ішоў за імі. Прывялі стражнікі праступніка у сваю хату, прысудзілі зарэзаць яны баранчыка и сталі яго бейць. Тут з'явіўся уратнік и стаў прасіць баранічкі.

Так и эгинуў баранчык, як у воду ўпаў, як бы ніхто нічога і ня чуў. Чуваць было толькі, што уратнік хвалиўся: „Хацеў, кажэ, я зрабіць з аўчынкі баранчыка каўнер да кажуха, ажно вышла шуба“, бо стражнікі дакляравалі даць, а можа і далі яму 70 (семдзесят) рублёў, каб было усё циха.

Тадэўка Каўнер.

Аб усём на троху.

Газэта „**Перэлом**“ падлічыла, сколько крыві люцкой пралілося за гэты год у Расеі.

Забіто генерал-губэрнатароў і градоначальнікоў — 67, прыставоў — 315, паліцмэйстроў і іх памощнікоў — 57, гарадских і стражнікоў — 347, жандармских афіцэроў — 47, вокзальных жандароў — 95, тайной паліцыі — 74, афіцэроў арміі і гвардыі — 124, салдатоў — 384, чыноўнікоў — 215, асоб духоўнаго звання — 58, валаснога начальства — 68, памешчыкоў — 73, фабрыкантоў і дырэктароў фабрык — 117, банкіроў і знаменитых купцоў — 72, а усіх разам — 2,110 чалавек, (дзеве тысячы сто дзевяць).

А народу забіто за гэты час 32,706 чалавек (трыдцать дзеве тысячы семсот шэсць).

Колькі слоў аб шляхце у нас.

Я хачу тут кароценька пагаварыць аб тых людзях што завуцца шляхтай. Слаўцо гэта (шляхта) даўней надта паважнае, цяпер абярнулася праве ў паняверку. Вот і у нас на Белаі Русі ёсць многа гэтай шляхты, шляхты засцянкавай, чы як некаторыя называюць лапцёвай. Люд бедны гэтак сама як мужыкі: працуець не лягчэй ад мужыка, носіць сермягу і лапці, ёсць хлеб з мякінай, скрыўджэны кожным і ў кожнай рэчы, адным словам, што гэтак засцянкавы шляхціц, ані на макулінку ня меншы гаратнік ад мужыка.

Іх гора так збратава з сабой, што цяпер і рабіць розніцу ўжо пакидаюць, хто

шляхціц, а хто мужык. Дзе-не-дзе гэта на вёсцэ нібы бярэцца пад увагу, найбольш як прыходзіцца сватацца ды жаницца. У горадзе ўжо гэтаго нима. Тут глядзяць на навуку чалавека, на яго паступкі, ашто у паперах, гэта вялікай важнасці ня рабіць. Вотож гэта наша шляхта нехай ведаець, што пішучы і чытаючы у газетце „Наша Нива“ пад словам мужык мы разумеем вёсковую працавітую беднату. Наша цэль гэта сеяць свет між цямноту тут у нашым краю для сваіх родных братоў беларусоў. Дык нехай жэ зразумеюць усе, каму мила свая бацькоўчына, свой язык і нехай кожны добры чалавек паможэць ваеваць з найбольшым ворагом нашым — цямнотой; бо як аткрыюцца нашы вочы, тагды не так лёгка кожнаму будзець ашуківаць і здэкавацца над намі.

З Лотыголя, Вилейскаго павету.

„Светаш“.

З усіх старон.

У газэту „Русь“ пишуць з над **Волги**, што там крэсцьянски саюз выстаўляець сваіх кандыдатаў у Думу і ўсе мужыкі моцна і дружна бяруцца, каб правесці іх у Думу. У **Саратаускай** губэрніі, гдзе мужыкі надта добра арганізаваны, мусіць прайдуць усе мужыцкіе кандыдаты.

У **Смаленскай** губ. мужыкі злучыліся разам са ўсімі социалістычнымі партыямі, каб разам выбраць свайго дэпутата у Думу.

У **Омску** (у Сыбіры) ў белы дзень на вуліцы неякіе 3 чалавека забілі з рэвольвэру губэрнатора Литвінова, а самы уцякли.

Новочэрскаска. Паміж станцыямі „Кізітэрынка“ і „Нахичэвань“ у пачтовым поезде пяць збройных людзей адабравілі у сборшчыка станцыйных даходаў 21,558 руб. і уцякли за касагор.

Па дарозі, кудой яны уцекалі, знайшлі 1787 рублёў.

Сев.-Зап.-Гол.

Рэдактор - Выдаўца А. Ёласоў.

Друкарня М. Кухты, Дворцовая, д. № 4.